

Πρόλογος

Τρόποι ανάπτυξης προλόγου

1. Με παραγωγική μέθοδο

Θεωρούμε την κεντρική έννοια του θέματος ως ειδική και αναζητούμε γενικότερες έννοιες μέσα στις οποίες κατά γενική ομολογία εντάσσεται η κεντρική έννοια του θέματος. Για να εντοπίζουμε αυτές τις γενικότερες έννοιες διατυπώνουμε το ακόλουθο ερώτημα: **ποιού συνόλου αποτελεί μέρος η κεντρική έννοια;** Ή μπορούμε να **σκιαγραφήσουμε το γενικότερο περίβλημα της προβληματικής εποχής** μας και στη συνέχεια να θίξουμε το ειδικό πρόβλημα που μας απασχολεί. Θεωρείται ο πιο συνηθισμένος δεδομένου ότι εναρμονίζεται με όλα τα είδη θεμάτων.

Εφαρμογή

Θέμα: Με το σκεπτικό ότι πολλοί συνάνθρωποι μας ή και κοινωνικές ομάδες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα να γράψετε ένα αποδεικτικό δοκίμιο στο οποίο θα αναλύσετε τις αρχές από τις οποίες πρέπει να διέπεται ο εθελοντισμός, καθώς και τις συνέπειες της εθελοντικής δραστηριότητας τόσο για τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, όσο και για τους ίδιους τους συμμετέχοντες στα εθελοντικά προγράμματα.

Σχολιασμός: Η **βασική έννοια** του παραπάνω θέματος είναι ο **εθελοντισμός**. Άρα σ' έναν **παραγωγικό πρόλογο** θα αναφερόμασταν **γενικά στην έννοια του εθελοντισμού**. Βέβαια, θα μπορούμε να αναφερθούμε γενικώς στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες ή άτομα, στις μορφές προβλημάτων που αντιμετωπίζουν, καθώς και στο πόσο αναγκαία θεωρείται σε μια τέτοια περίπτωση η συμμετοχή μας σε εθελοντικά προγράμματα με στόχο την ανακούφιση όλων όσων χρήζουν βοήθειας. Στο κύριο μέρος θα αναλύαμε τις αρχές από τις οποίες πρέπει να διέπεται ο εθελοντισμός...

2. Με επαγωγική μέθοδο

Ακολουθούμε την αντίστροφη διαδικασία από αυτήν του παραγωγικού προλόγου. Ξεκινάμε από την αναφορά σε μια μερικότερη έννοια(ιδέα σχετική με το θέμα μας), η οποία θα αποτελέσει αφορμή για τη μετάβαση στην κύρια, τη μείζονος σημασία έννοια/ ιδέα του θέματος. Ή με επαγωγική συλλογιστική πορεία μπορούμε να αρχίζουμε με μια αναφορά στην αξιολόγηση μιας ειδικότερης έννοιας/ιδέας σχετικής με την κεντρική γενικότερη έννοια θέματος, που όμως είναι μερικώς αποδεκτή.

Ο επαγωγικός πρόλογος παρουσιάζει μεγαλύτερες δυσκολίες ως προς τη σύνθεση του από τον παραγωγικό. Ωστόσο είναι πιο πρωτότυπος.

Εφαρμογή

Θέμα: Με αφορμή την παγκόσμια ημέρα περιβάλλοντος να συντάξετε ένα άρθρο στο οποίο θα εκθέτατε τις συνέπειες της οικολογικής καταστροφής και θα προτείνατε τρόπους αντιμετώπισης της.

Σχολιασμός: Η **βασική έννοια** του θέματος είναι η **οικολογική καταστροφή**. Εμείς θα μπορούσαμε ή να αναφερθούμε **σε ένα είδος οικολογικής καταστροφής** και στη συνέχεια να εξετάσουμε πιο γενικά το θέμα της οικολογίας ή να υποστηρίξουμε ότι **το πρόβλημα της παγκόσμιας οικονομίας** πιστοποιεί την αδυναμία αντιμετώπισης του συγκεκριμένου προ-βλήματος και στη συνέχεια να εκθέσουμε τις συνέπειες της οικολογικής καταστροφής...

3. Με επαναδιαπραγμάτευση του δεδομένου

Αναπτύσσουμε το δεδομένο του θέματος προσθέτοντας κάποια επιπλέον στοιχεία. Είναι ο κλασικός πρόλογος και ο πλέον εύκολος. Ωστόσο υπάρχει ο κίνδυνος να μετατραπεί σε μια στείρα επανάληψη της εκφώνησης του θέματος. Γι' αυτό το λόγο αναπλάθουμε το περιεχόμενο των δεδομένων με δικό μας δημιουργικό λόγο.

Εφαρμογή

Θέμα: Είναι γνωστό σ' όλους ότι στις μέρες μας οι εγκληματικές ενέργειες αυξήθηκαν ανησυχητικά. Πολλές μάλιστα από αυτές είναι έργο νέων ανθρώπων. Με βάση αυτό το δεδομένο απαντήστε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α. Ποιοι παράγοντες οδηγούν μία μεγάλη μερίδα νέων στο έγκλημα;
- β. Ποιες οι συνέπειες των πράξεων τους για τους ίδιους και για την κοινωνία;
- γ. Υπάρχει τρόπος να εξαλειφθεί ή έστω να περιοριστεί το πρόβλημα;

Σχολιασμός: Στη δεκαετία του πενήντα πολλοί κοινωνιολόγοι πίστευαν ότι η οικονομική ανάπτυξη και η συνακόλουθη άνοδος του βιοτικού επιπέδου θα εκμηδένιζαν την εγκληματικότητα. Δυστυχώς τα γεγονότα διέψευσαν τις προσδοκίες τους. Στις μέρες μας οι αξιόποινες πράξεις αυξάνονται ραγδαία και κατά ένα μεγάλο ποσοστό διαπράττονται από άτομα νεαρής ηλικίας. Στα ανεπτυγμένα κράτη μάλιστα, η νεανική εγκληματικότητα έχει πάρει εκρηκτικές διαστάσεις. Κλοπές και ληστείες, αναιτίες επιθέσεις και η διακίνηση των ναρκωτικών έχουν συνήθως πρωταγωνιστές εφήβους ή νέους ανθρώπους.

4. Με αντίθεση

Ακολουθούμε **αντιθετική πορεία εξετάζοντας την αντίθετη όψη του θέματος**. Πιο συγκεκριμένα, εντοπίζουμε την **κεντρική έννοια** του θέματος και αναζητούμε μια **έννοια ή φαινόμενο ή γεγονός με αντιθετική σημασία/ σχέση** ως προς την κεντρική έννοια. Η έννοια αυτή θα προηγηθεί σε σχέση με την κεντρική. Για να εκφραστεί η αντίθεση χρησιμοποιούμε την αντιθετική σύνδεση, η οποία υλοποιείται με αντιθετικούς συνδέσμους ή φράσεις : *ωστόσο, εντούτοις, αντίθετα, εξάλλου, όμως, παρόλα αυτά, από την άλλη πλευρά, αλλά, μολαταύτα, μολονότι, απεναντίας* κ. ά. Ένας τέτοιος πρόλογος θα ταίριαζε πολύ σε ένα θέμα που εξετάζει μια έννοια/ιδέα από τη θετική και την αντίθετη πλευρά της την αρνητική. Θεωρείται ένα εύκολο είδος προλόγου και μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλά είδη παραγωγής κειμένου. Ωστόσο, θα πρέπει να προσέχουμε ώστε η αντίθεση να είναι εύστοχη.

Εφαρμογή

Στην περιοχή σου πρόκειται να λειτουργήσει μια μεγάλη βιομηχανική μονάδα. Υπάρχει έντονος προβληματισμός δεδομένου ότι θα εξασφαλιστούν από τη μία νέες θέσεις εργασίας και άρα θα αναβαθμιστεί οικονομικά η περιοχή όμως από την άλλη θα επιβαρυνθεί το περιβάλλον. Σε μια ομιλία που θα εκφωνήσεις ως εκπρόσωπος του δεκαπενταμελούς του σχολείου στο Δημοτικό διαμέρισμα της πόλης σας καλείσαι με επιχειρήματα να ταχθείς υπέρ της μιας ή της άλλης άποψης.

Σχολιασμός: Πρόκειται για μια παραγωγή κειμένου που **μάς ζητά να ταχθούμε υπέρ της μιας ή της άλλης άποψης**. Δηλαδή έχουμε τη **λειτουργία μιας βιομηχανικής μονάδας που θα επιφέρει θετικά και αρνητικά αποτελέσματα στην περιοχή**. Σε ένα τέτοιο θέμα που ήδη από τη φύση του μπορούμε να το εξετάσουμε θετικά ή αρνητικά ο αντιθετικός πρόλογος θα εναρμονιζόταν ωραία. Έτσι θα τονίζαμε τα θετικά αποτελέσματα της λειτουργίας του συγκεκριμένου εργοστασίου, καθώς και τις αρνητικές συνέπειες και στη συνέχεια βάσει των αποτελεσμάτων θα τασσόμασταν υπέρ της μιας ή της άλλης άποψης.

5. Με αναλογία

Εξετάζουμε **αναλογικά την έννοια/ιδέα του θέματος με μια άλλη σχετική με αυτήν**. Ευνόητο είναι ότι ανάμεσα στα συγκρινόμενα θα πρέπει να υπάρχουν **κοινά στοιχεία για να θεωρείται η αναλογία πετυχημένη**. Ο αναλογικός πρόλογος ως είδος ταιριάζει σε πολλά είδη θεμάτων αφού είναι πάρα πολλές οι έννοιες/ιδέες που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο σύγκρισης με τη βασική έννοια/ιδέα του θέματος. Ωστόσο και σε αυτό το είδος προλόγου οφείλουμε να είμαστε προσεκτικοί, κυρίως ως προς την επιλογή των συγκρινόμενων.

Εφαρμογή

Να συντάξετε ένα δοκίμιο με θέμα τις επιπτώσεις της διαφήμισης στην ελευθερία του σύγχρονου ανθρώπου και τους τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος.

Σχολιασμός: «Όπως οι πληροφορίες είναι αναγκαίες στον άνθρωπο για να επιλέξει σωστά, να πάρει ορθές αποφάσεις και να οργανώσει ζωή του με τον καλύτερο γι' αυτόν τρόπο, **έτσι** αναγκαία είναι και διαφήμιση, αφού του δίνει τη δυνατότητα να γνωρίσει, να επιλέξει και να απολαύσει τα νέα προϊόντα. Άλλωστε και η διαφήμιση πληροφορία είναι, μόνο που δεν είναι πάντα ακριβής και αξιόπιστη. Και γι' αυτόν ακριβώς το λόγο η διαφήμιση, αν την πιστέψουμε άκριτα, μπορεί να γίνει **τόσο** επικίνδυνη, **όσο** ωφέλιμη μπορεί να είναι μια καλή πληροφορία».

6. Με παραδείγματα – στοιχεία

Παρουσιάζουμε εύστοχα και διάφορα παραδείγματα- στοιχεία που σχετίζονται με την κεντρική έννοια. Προσφέρεται ιδιαιτέρως όταν το θέμα αναφέρεται σε κοινωνικό πρόβλημα ή σε φαινόμενο ή σε συμπεριφορά (π.χ. βία). Καλό είναι να αποφεύγεται, όταν έχουμε θέματα που στηρίζονται σε αφηρημένες έννοιες.

Εφαρμογή

Θέμα: Πού οφείλεται η βία στην εποχή μας και ποιες είναι οι επιπτώσεις της;

Σχολιασμός: «Η καθημερινή ειδησεογραφία είναι γεμάτη (βρίθει) από ειδήσεις για φαινόμενα βίας: στυγερά εγκλήματα, κοινωνικές αναταραχές και συγκρούσεις, αυταρχισμός της εξουσίας, πόλεμοι και τυφλά τρομοκρατικά χτυπήματα. Τα παραδείγματα αυτά επιβεβαιώνουν ότι η βία είναι διάχυτη στον κόσμο μας. Τις γενεσιουργές αιτίες βίας πρέπει να τις αναζητήσουμε στις συνθήκες της σύγχρονης ζωής».

7. Με ορισμό

Διατυπώνουμε με **σαφήνεια τον ορισμό της κεντρικής έννοιας** είτε σύντομα είτε αναλυτικά. Καλό θα είναι στον πρόλογο να ξεκινάμε με ορισμό όταν το θέμα περιέχει κάποια σαφή έννοια και είμαστε σίγουροι ότι ο ορισμός αυτός είναι σωστός.

Εφαρμογή

Θέμα: Ποια αρνητικά αποτελέσματα έχει η διαφήμιση;

Σχολιασμός: «Στα λεξικά, στις εγκυκλοπαίδειες και στα βιβλία, η διαφήμιση ορίζεται ως η γνωστοποίηση στο κοινό, με διάφορα μέσα (διαλαλητές, έντυπα, ραδιόφωνο, τηλεόραση κ.τ.λ.), των ιδιοτήτων που χαρακτηρίζουν ένα προϊόν, με σκοπό την αύξηση των πωλήσεων του. Εντούτοις, ο ορισμός της διαφήμισης αποτελεί ευφημισμό που δεν ανταποκρίνεται ούτε στο ελάχιστο στη σημερινή μορφή της διαφήμισης. Η διαφήμιση ξεκίνησε και αναπτύχθηκε ως φαινόμενο στενά συνδεδεμένο με

την οικονομική ζωή των επιχειρήσεων. Σήμερα, όμως, έχει φτάσει στο σημείο, χωρίς να χάσει τον οικονομικό της χαρακτήρα και παράλληλα με αυτόν, να επιτελεί πρόσθετες λειτουργίες, έμμεσα αλλά αποτελεσματικά».

Θ. Λιανός, Η διαφήμιση και ο ρόλος της, Κ.Ν.Λ. Γ' Λυκείου

8. Με ιστορική αναδρομή

Διερευνούμε το ιστορικό βάθος της κεντρικής έννοιας ή του φαινομένου –προβλήματος. Ωστόσο, δε θα πρέπει να παρεκκλίνουμε στην ιστορική αναδρομή με γενικότητες και ασάφειες, αλλά να είμαστε συγκεκριμένοι, π.χ. η φράση «Από παλιά οι άνθρωποι...» αφήνει πάρα πολλά ερωτηματικά, οπότε δεν είναι κατανοητή η ιστορική πλευρά της έννοιας.

Εφαρμογή

Θέμα: Το αθλητικό ιδεώδες είναι σήμερα παγκόσμια αποδεκτό, παρατηρούνται όμως φαινόμενα εκφυλισμού του. Ποια είναι αυτά τα φαινόμενα, ποιες αιτίες τα προκαλούν και με ποιους τρόπους είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν; (πανελλήνιες εξετάσεις Ιούνιος 1991)

Σχολιασμός: Η διάθεση του ανθρώπου ν' αγωνιστεί και να συναγωνιστεί είναι φυσική και πανάρχαια. Ωστόσο, αυτό που μετρά περισσότερο είναι το κίνητρο αυτής της διάθεσης, γιατί αυτό είναι που καταδεικνύει την ειδοποιό διαφορά των ανθρώπων και των λαών. Το αγωνιστικό πνεύμα, λοιπόν, στο πλαίσιο του αθλητικού πνεύματος, βρήκε την ιδεατή του μορφή στους αγώνες κατά την ελληνική αρχαιότητα και ιδιαίτερα στους Ολυμπιακούς αγώνες (έναρξη 776 π.Χ.), διότι μέσα σ' αυτούς καθρεφτίζονται πολλές απόλυτες αξίες, εδράζονται όλες σχεδόν οι αξίες του ελληνικού πολιτισμού. Αξίες που αποτέλεσαν τη βάση για την υγιή αγωγή των εφήβων, την προετοιμασία τους για την κοινωνική ζωή, αλλά και αξίες που έχτισαν την πολιτεία της ανθρωπότητας, τον παγκόσμιο πολιτισμό.

9. Μ' ένα χαρακτηριστικό περιστατικό

Αναφερόμαστε σε ένα **εύγλωττο περιστατικό ή αληθινό γεγονός** για να **επικυρώσουμε την κεντρική έννοια** του θέματος. Ενδείκνυται ως μέθοδος στην περίπτωση που στην παραγωγή κειμένου μας ζητείται να συντάξουμε ένα άρθρο.

Εφαρμογή

Θέμα: Σ' ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σου να παρουσιάσεις τους λόγους της καταστροφής του περιβάλλοντος και να προτείνεις τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος.

Σχολιασμός: (Τίτλος: Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, Μ. Ανδρόνικος)

Η αλόγιστη καταστροφή του φυσικού χώρου, μέσα στον οποίο και από τον οποίο ζούμε, έχει προχωρήσει τον τελευταίο καιρό με ρυθμό επικίνδυνο. Την ίδια στιγμή και παράλληλα με αυτήν, συντελείται και η καταστροφή, άμεση ή έμμεση, των μνημείων που ο πολιτισμός των αιώνων μας έχει κληροδοτήσει στον τόπο μας. Εταιρείες και άτομα προσπαθούν με διακηρύξεις και θεωρητικές αναλύσεις να πείσουν -ποιους; – για την ανάγκη και την υποχρέωση που έχουμε να σεβαστούμε και να προφυλάξουμε το φυσικό περιβάλλον και τα ιστορικά μας μνημεία. Η πρόθεση είναι αναντίρρητα ορθή και επαινετή, όμως φοβούμαι πως υπάρχει κίνδυνος να εξαντληθεί σε σχήματα λόγου, αν δεν αναζητηθούν οι ρίζες του κακού και δεν εξαντληθούν στη ρίζα τους.

10. Με αξιολόγηση

Χρησιμοποιείται συχνά, γιατί πολλά είναι τα θέματα που **αξιολογούμε**, καθώς οι κύριες **έννοιες ή ιδέες που περιέχουν έχουν θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις στη ζωή μας**. Ωστόσο και σε αυτό το είδος προλόγου οφείλουμε να είμαστε προσεκτικοί ιδίως ως προς το ύφος που θα χρησιμοποιήσουμε, γιατί υπάρχει κίνδυνος η αξιολόγηση να μετατραπεί σε δεοντολογία με αοριστίες και ασάφειες που τελικώς μειώνουν το γραπτό μας.

Εφαρμογή

Θέμα: Γίνεται μια συζήτηση στο σχολείο σας με θέμα την αξία της δικαιοσύνης. Μετά το πέρας της συζήτησης γίνεται ανταλλαγή απόψεων για τα αποτελέσματα της στη δημοκρατική δομή ενός κράτους καθώς και συς προϋποθέσεις που πρέπει να υπάρχουν για τη σωστή της λειτουργία.

Σχολιασμός: Βασική έννοια του θέματος είναι **η αξία της δικαιοσύνης**, θα μπορούσαμε να τονίσουμε την αναμφισβήτητη αξίας της, που είναι αποδεκτή από όλους. Ένας τέτοιος πρόλογος θα εξασφάλιζε ότι η αξιολόγηση της έννοιας θα στηριζόταν σε απτά δεδομένα και επομένως θα ήταν επιτυχής. Μετά τον πρόλογο θα αναλύαμε τα αποτελέσματα της δικαιοσύνης στη δημοκρατική δομή ενός κράτους...

Σημείωση: Από τα παραπάνω έχουμε κατανοήσει ότι υπάρχουν πολλά είδη προλόγων και μάλιστα υπάρχουν και πολύ περισσότερες ιδέες, από αυτές που αναφέραμε, για τη σύνθεση ενός προλόγου. Σε μας έγκειται κάθε φορά να προσπαθούμε για κάτι καλύτερο, γι' αυτό επιβάλλεται όπως, ήδη, έχουμε τονίσει να είναι πρωτότυπος, περιεκτικός και η έκταση του να μην είναι πολύ μεγάλη. Ωστόσο οι πιο εύκολοι και ασφαλείς μέθοδοι ανάπτυξης προλόγου είναι με παραγωγή, αντίθεση, επαναδιαπραγμάτευση.

Από το βιβλίο της Χαράς Ανδρονίδη και των Εκδόσεων schooltime.gr

«Έκφραση – Έκθεση Β' Λυκείου: Θεωρία & Διαγράμματα Θεμάτων»